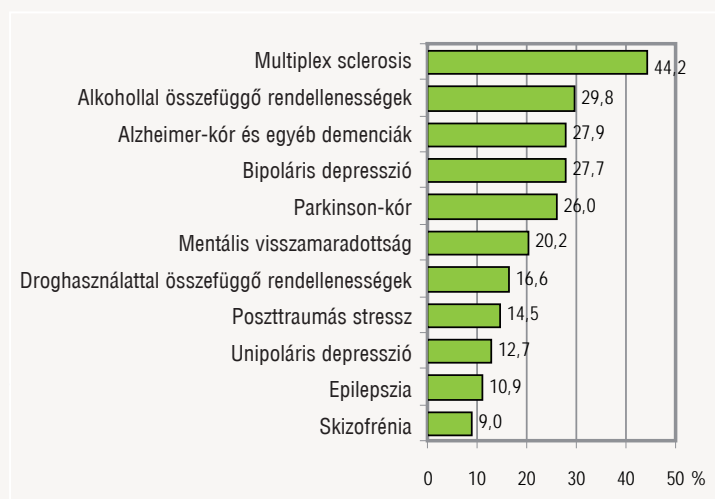

Nincs egészség lelki egészség nélkül – a központi idegrendszer betegségei

Az emberi társadalmakban mindig is voltak elme- és lelki betegek, akikhez a különböző korokban és kultúrákban más-más módon viszonyultak. A világon évente közel 1,3 millió ember hal meg valamilyen ideg- vagy elmegyógyászati kórkép miatt, ami az összes halálozás 2,2%-a. A halálesetek négytizede Alzheimer-kór vagy valamilyen más demencia, 10%-a epilepszia, 9%-a Parkinson-kór, 7–7%-a drog-, illetve alkoholfogyasztással összefüggő kórkép kialakulása miatt történik. A neuropszichiátriai halálozás 23%-a Európában élő embert érint, míg az összes halálozásnak csak 16%-a tehető földrészünkre. Kiemelkedően magas a multiplex sclerosis miatt elhunytak száma, az egész világon ebben a betegségben meghaltak 44%-a európai lakos.

1. ábra

Ideg- és elmegyógyászati kórképek miatti halálozás Európában a világ teljes halálozásának százalékában

A központi idegrendszer megbetegedéseiről szóló statisztikák az egész világon meglehetősen bizonytalan képet festenek. A szervi panaszokkal járó, diagnosztikus eszközökkel felderíthető betegségekről reálisabb a kép, mint az úgynevezett lelki, pszichés zavarokról. Ez utóbbiak gyakran testi tünetként jelentkeznek (szomatizálódnak), ami a felismerést megnehezíti, és a diagnózist torzíthatja. Ugyanakkor fizikális betegségekhez – főleg, ha krónikusak is –, társulhatnak pszichés tünetek, amelyeket nemcsak a beteg, de az orvos is gyakran figyelmen kívül hagy. A pszichiátriai diagnózis még ma is a világ sok társadalmában stigmatizációt jelenthet, annak ellenére, hogy a lelki zavarok életminőségre gyakorolt hatása gyakran kifejezettebb, mint sok krónikus, szomatikus betegségé.

Az Európai Bizottság és a WHO szerint kontinensünkön a mentális zavarok jelentik az egyik legsürgetőbb népegészségügyi problémát. A felnőttek 27%-a – 133 millió ember – szenved valamilyen mentális kórképben. Annak ellenére, hogy e betegségek költségei a GDP 3–4%-át is kiteszik, a 27 országból 10-ben még nincs a pszichiátriára vonatkozó nemzeti stratégia. A közvetett költségek – becslések szerint – a közvetlen költségek 2–6-szorosát is elérlik. Egészségügyi szakellátást az érintetteknek mindössze negyede vesz igénybe, a legveszélyeztetettebb hajléktalan populációban pedig ez az arány elenyésző.

A betegségteher (Disability-Adjusted Life-Years, DALY-indikátor) mutatója szerint – mely a betegségek okozta halálozás miatt elvesztett, valamint a korlátozottsággal terhelt éveket egyesíti – Európában a szív- és érrendszeri betegségek (23%) után a neuropszichiátriai kórképek a második legfontosabb korlátozó tényezők (19%), közülük is elsősorban az unipoláris depresszió, az alkohollal összefüggő rendellenességek, az önsértések és az Alzheimer-kór.

A mentálegészségügyben dolgozók fajlagos száma nagyon változó Európában. A háziorvosok – akiknek szerepe a betegségek szűrésében alapvető – szinte valamennyi országból azt jelezték, hogy problémáik vannak nemcsak a diagnózis felállításával, hanem annak a beteg felé közvetítésével és a rendszeres kezeléssel is.

1. tábla

A mentális betegekkel foglalkozók százezer lakosra jutó száma

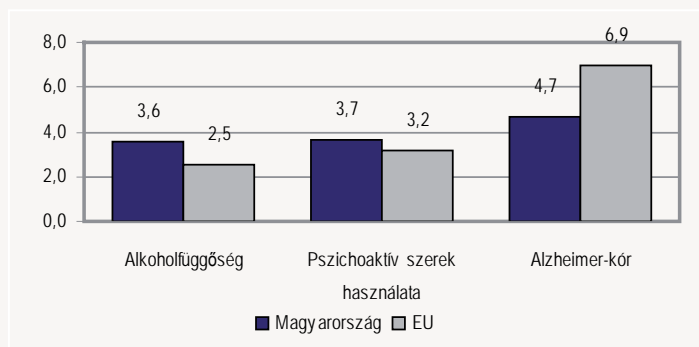
Ország	Pszichiáterek	Nővérek a mentálegészségügyben	
		Pszichológusok	
Magyarország	14	10	6
Ausztria	13	37	63
Finnország	26	163	47
Olaszország	10	33	3
Hollandia	15	122	30
Lengyelország	6	16	5
Bulgária	9	16	1
Szlovénia	5	6	2

Forrás: WHO

Magyarországon alkoholos májbetegségben 3,7 ezren, különböző mentális és viselkedészavarban, valamint öngyilkosságban 2,5–2,5 ezren, az idegrendszeri betegségeiben több mint másfél ezren haltak meg 2008-ban. A százezer lakosra jutó halálozás 2000-től e betegségek többsége esetében csökkent, míg a mentális és viselkedészavarok területén közel háromszorosára nőtt. A halálozási ráta az Alzheimer-kórt kivéve magasabb az uniós átlagnál.

2. ábra

Halálozási ráta százezer lakosra

Az egészségügyi intézményrendszer látókörébe – a WHO becslését alapul véve – a betegek jóval kisebb aránya kerül, mint az unióban. Legszenbetűnőbb ez az alkoholisták esetében. A pszichológusi magánrendelésre járókról vagy más önismereti munkát végzőkről nincsenek adataink.

2. tábla

A mentális betegségekkel küzdők megjelenése az egészségügyi intézményekben

Megnevezés	(ezer fő)				
	2000	2005	2006	2007	2008
Pszichiátriai gondozókban nyilvántartottak	130,8	143,0	149,8	146,0	145,5
Gyermek- és ifjúsági pszichiátriai gondozókban nyilvántartottak	18,0	18,2	19,5	17,7	18,9
Addiktológiákban nyilvántartottak	43,3	33,9	29,4	26,2	20,0
Az addiktológiai és pszichiátriai gondozókban nyilvántartott alkoholisták	42,3	32,9	29,0	26,0	20,2
Kezelésen megjelent kábítószer-fogyasztók	12,8	14,8	15,5	13,6	14,4
Kórházak aktív és krónikus elmeosztályairól elbocsátottak	138,0	125,6	119,2	103,1	101,9
Alkoholisták becsült száma	829,0	432,0	509,0	490,0	540,0

A mentális és viselkedészavarokkal küzdő, valamint az idegrendszer betegségeiben szenvedő felnőttek többsége rögtön a szakorvosokhoz fordul, ezért a háziorvosok nyilvántartásában kevesen szerepelnek. A házi

gyermekorvosok által kezelt gyakoribb betegségek között megtalálható az epilepszia és az idegrendszer veleszületett rendellenességei, melyek a felnőttek betegségei között valószínűleg a perifériára szorúlnak. Az iskolákat ellátó orvosok minden életkorban regisztrálnak azonban magatartási és emocionális zavarokat, evési, alvási és szomatiform zavarokat, utóbbiakat az életkor előrehaladtával egyre nagyobb számban. Figyelemre méltó az is, hogy az újonnan rokkanttá nyilvánítottak több mint ötöde mentális és viselkedészavar (2009-ben 17,5%) vagy az idegrendszer valamilyen betegsége (4,6%) miatt vált teljesen vagy részben keresőkép-telenné.

A Magyarországon leggyakoribb pszichiátriai betegségekről a pszichiátriai gondozók nyilvántartásaiból tájékozódhatunk. A kórformák közel háromnegyede három betegségcsoportba sorolható: a hangulatzavarok (32%), a neurotikus és szomatiform rendellenességek (22%) és a skizofrénia (20%) körébe. A hangulatzavarok diagnosztikája során a depresszió különböző típusainak megállapítása történik. A valaha „képzelt betegeknek” is mondott, ideges panaszokban szenvedők (neurotikusok) megbélyegzése nemcsak igazságtalan, jogtalan, hanem egyben káros is, mivel fájdalomélményük, betegségtudatuk teljesen ugyanolyan lehet, mint a szervi betegségben szenvedőké. A hasadásos elmezavar (skizofrénia) a gondolatok, az érzések és a cselekedetek közötti összhang felbomlását jelenti. A többi betegség vagy betegségcsoport részaránya 5% alatti, legjelentősebbek közülük a paranoid állapotok, az organikus pszichoszindrómák és a stressz által kiváltott zavarok. A függőségekkel – elsősorban alkoholfüggőséggel – küzdők háromnegyede férfi, míg a többi pszichiátriai kórképtől inkább a nők szenvednek.

Elérhetőségek:

aniko.nagy@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6358

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu